

podkladem pro Tomkovo zpracování. Na panovníckém dvoře se skutečně mohlo odehrát nenadálé milostné vzplanutí polského krále Kazimíra III. k pražské měšťance, nicméně o pravdivosti historiky v kronikářově podání můžeme oprávněně pochybovat. Długoszovi zřejmě posloužila pouze jako fabulace dokládající nemravné sklony panovníka.

Zcela stranou naopak zůstaly některé závažné problémové okruhy, které souvisejí s usazením rodiny v Praze. Muselo k němu dojít již před rokem 1281, kdy se na Starém Městě poprvé zmiňuje Oldřich Rokycanský. V průběhu 14. století její příslušníci patřili k nejbohatším měšťanům, kteří pravidelně zasedali v městské radě, pronikali formou vykonávání některých úřadů na panovnícký dvůr a zakupováním venkovských statků také přecházeli do řad nižší šlechty. Pokud přijmeme předpoklad o původu rodiny z „bezvýznamného“ poddanského města, setkáváme se s unikátním dokladem sociální mobility středověkého městského obyvatelstva. Zároveň nás upozorňuje na to, že námi stanovená sociální stratifikace nebyla již v průběhu 13. století nepřekročitelná a že se schopným jedincům nabízela možnost proniknout mezi městské elity nejvýznamnějšího královského města v zemi.

Celkové zhodnocení středověkých pasáží knihy vyznívá poněkud rozpačitě. Pokud doposud příslušná ediční řada městských dějin vykazovala jistou kvalitativní disparitnost mezi již vydanými svazky, monografie města Rokycan jí trpí také uvnitř jednotlivých kapitol. Těžko lze za úspěch považovat jen skutečnost, že se poprvé podařilo sepsat komplexní přehled dějin města. Stežejním cílem podobných prací by mělo být zejména zkvalitnění našich poznatků z jednotlivých období, kdy právě široký autorský kolektiv umožňuje jeho členům důkladně zpracovat zvolený časový úsek. Mnohdy však v některých oblastech i nadále dochází k faktografickému zaostávání za pracemi, které byly sepsány již v předminulém století. Přestože se nejedná o striktně vědeckou publikaci, komentovaný přehled použitých pramenů a literatury dává tušit, že má ctizádost být považována za kvalitní populárně-naučnou literaturu. V případě Rokycan a pasáží věnovaných období středověku se však jedná o nenaplněné ambice a lze jen litovat promarněné šance, jež se autorům při zpracovávání městských dějin v daném vydavatelském počínu nabízela.

MARTIN MUSÍLEK

Nový Jičín. Historie – Kultura – Lidé, red. Jiří JUROK, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2011 (= Dějiny českých, moravských a slezských měst)

416 s., ISBN 978-80-7422-078-4

Nový Jičín, město situované na samé hranici Moravy a historického Opavska (Slezska), nepatří k lokalitám, jimž by se vyhýbala pozornost historiků. Starší práce německých dějepisců, napsané převážně v 19. století, však již zastaraly a novější počiny jejich českých následovníků je nedokázaly plnohodnotně nahradit nejen v rovině metodologické a interpretační, ale ani faktografické. Pověštinou se jednalo o popularizační, rozsahem nevelké brožury, které po druhé světové válce a s ní související zásadní proměně národnostní skladby místního obyvatelstva sledovaly v prvé řadě osvětové cíle. První „celkové a zevrubné moderní sepsání“ dějin města, jehož se zhostil kolektiv autorů vedený zkušeným regionálním badatelem Jiřím Jurokem, tak lze bez nadsázky označit za netrpělivě očekávaný počín.

Byl to právě Jiří Jurok, kdo se v anotované knize pokusil formou hutné syntézy shrnout a nezřídka též nově interpretovat starší (středověké a raně novověké) dějiny obce. Svůj výklad vystavěl přísně chronologicky. Úvahy nad dějinnými determinanty zakořeněnými v krajinném rázu a zeměpisné poloze Novojičínska předsadil stručnému zastavení u pravěkého osídlení s archeologicky doloženými pohřebišti kultury lidu lužických popelnicových polí a keltským oppidem, jež se rozkládalo naproti pozdějšímu hradu Starý Jičín. Zasazení výkladu do širších souvislostí dějin raně a vrcholně středověkého přemyslovského státu mu posléze umožnilo skicovat pramenně jen velmi obtížně dokumentovatelnou historii regionu a předlokační osady od 10. do přelomu 12. a 13. století. Následující řádky věnované vlastnímu založení města pak bezpochyby představují jednu z nejzávažnějších pasáží té části publikace, která je zasvěcena nejstarším novojičínským dějinám.

Městu Novému Jičínu předcházela hrad Starý Jičín s osadou na úpatí. Jurok rozborem falza hlásícího se k roku 1201 (listinu měl premonstrátskému klášteru Hradisko u Olomouce vydat moravský markrabě Vladislav Jindřich) dospívá k opatrnému závěru, že hrad (Starý) Jičín snad mohl být založen již ve 12. století některým z olomouckých knížat. Za stavitele kamenného hradu (Starý) Jičín pak označuje pány z Hückeswagenu, kteří jsou osobou původně porýnskému hraběte Arnolda, předního diplomata

ve službách českého krále Václava I., k roku 1240 doložení jakožto první šlechtičtí majitelé pevnosti a přilehlých statků. Zasazením stavby kamenného hradu již do doby kolem zmiňovaného roku 1240 pak autor dochází k závěru, že tím (Starý) Jičín možná náleží mezi vůbec nejstarší šlechtické hrady v českých zemích.

Vznik města (Nový) Jičín kladla starší literatura do doby po roce 1310 a založení spojovala s Vokem z Kravař. Jurok pečlivým rozborem nečetných písemných pramenů a jejich zasazením do širších dějinných souvislostí regionálních (mocenské a ekonomické ambice nových držitelů statku, pánů z Pňovic), celozemských (role východní Moravy v přemyslovské expanzi do Polska a Uher, dvojí období interregna) i střeoevropských (růst významu obchodní cesty vedoucí přes nově lokované město dále na Trenčín, která spojovala urbanizující se Slezsko s uherskými báňskými městy) dospívá k odlišnému závěru. Vznik městskými právy nadané obce klade do let 1290, resp. 1300–1305, a za pravděpodobného zakladatele určuje Bluda II. z Jičína a Pňovic. Drobnohledné analýze by jistě slušel důkladný poznámkový aparát, který dokážou komentované přehledy pramenů a literatury, jimiž je opatřena každá z kapitol knihy, zastoupit jen do určité míry. Tento nedostatek nicméně nejde na vrub autora, ale vyplývá z charakteru ediční řady.

Jiří Jurok skicuje obraz rychle se rozvíjejícího městského organismu, který měl již ve 14. století patřit spolu s Olomoucí, Opavou, Přerovem a Ostravou k „nejvýznamnějším městům severní Moravy“. Líčení vlastních dějin poddanského města se však občas až příliš utápí v historicko-genealogických přehledech věnovaných majitelům starojičínského dominia a jejich rodinným příslušníkům. Historie obce je tím de facto suplována rodovými dějinami vrchností – především pánů z Kravař a jejich nástupců z řad Cimburků, Boskoviců a Žerotínů, s jejichž příchodem se uzavřela středověká kapitola v dějinách města. Na druhou stranu je zapotřebí přiznat, že se historie poddanských měst vždy do určité míry překrývá s dějinami vrchností, zvláště pokud se jednalo o města, jimž jejich majitelé přisoudili rezidenční funkci. Závislost na genealogických exkurzích samozřejmě prohlubuje všeobecně známý nedostatek písemných pramenů, což v případě Nového Jičína, jehož městský archiv shořel již roku 1503, platí v plné míře i pro druhou polovinu 15. století.

Výše řečené ovšem neznamená, že by Jurok rezignoval na pokus o celistvější představení hospodářských, správních a kulturních aspektů

vývoje středověkého Nového Jičína. Přes torzovitost pramenné základny rekonstruuje fungování městské správy ve 14. a 15. století, pokouší se načrtnout obrysy socioprofesionální struktury obce a úvahy nad městskou (a vrchnostenskou) ekonomikou rozvíjí v souvislostech se stavbou městského opevnění či hradu. Všimá si přímé úměry mezi prohlubujícím se zadlužením šlechtických vlastníků a růstem sebevědomí městské společnosti, která se pro své pány stávala klíčovým prostředníkem při získávání úvěru. Reflektuje přitom nejnovější závěry bádání, když upozorňuje, že v případě sociální skladby měst velikosti Nového Jičína (počet obyvatel odhaduje na zhruba 600 osob) nelze hovořit o patriciátu, ale mnohem spíše o „radní vrstvě či meliorátu“. Nezapomene se zamýšlí nad etnickou skladbou novojičínské měšťanské společnosti a podnětné jsou také jeho postřehy týkající se místní židovské obce a jejich úvěrových aktivit v širším regionu.

Čtivý text, jemuž nechybí ani snaha o podchytení každodennosti obyvatel Nového Jičína, lze bezesporu označit za důstojný vklad edici *Dějiny českých, moravských a slezských měst*. Ačkoli Jiří Jurok v úvodním slově nezastíral určité organizační potíže provázející vznik celku knihy, nabízí publikace sumu dosavadních znalostí stejně jako řadu zcela nových podnětů a pohledů na minulost této severomoravské obce.

PETR KOZÁK

Jiří TRÍSKA a kol., *Dějiny Jemnice*,
J. Kaláb, Jemnice 2010

671 s., ISBN 978-80-254-8682-5 (v knize neuvedeno)

Zpracování dějin měst a obcí doznalo v polistopadovém období velké popularity, srovnatelné snad jen s výzkumem šlechtických rodů, a tento rozkvet nepochybně ještě nekončí. Právem, neboť mnohá města stále na moderní kritická zpracování svých dějin čekají. Jedním z důsledků obnoveného zájmu je však rozkolísaná kvalita různých počínů, které tak výmluvně odrážejí stav současné vlastivědy. Kniha věnovaná moravskému městu Jemnici na první pohled zaujme svou obsáhlostí, při podrobnějším prolistování i kvalitním provedením a četnou obrazovou dokumentací. Příprava textu se zhostil početný kolektiv šestnácti autorů, kteří pojednali o dějinách Jemnice od počátků osídlení až do současnosti. V tomto ohledu se tedy monografie pohybuje v klasických tradicích městského